

PEDAGOGIK MULOQOTNING O‘QUVCHILAR EMOTSIONAL INTELLEKTI VA INTELLEKTUAL RIVOJLANISHIGA KOMPLEKS TA’SIRI

*ADPI “Pedagogika va Psixologiya” kafedrası
o‘qituvchisi Omaxon Kodirova
ADPI Texnologik ta’lim yo‘nalishi 2-bosqich talabasi
Uraimjonova Durdonaxon Ilhomjon qizi*

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19456541>

Annotatsiya: Ushbu tezisda pedagogik muloqotning o‘quvchilar emotsional intellekti hamda intellektual rivojlanishiga ko‘rsatadigan ta’siri atroflicha tahlil qilinadi. Zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi muloqot nafaqat bilim berish vositasi, balki shaxsiy rivojlanishning muhim omili sifatida qaraladi.

Kalit so‘zlar: Pedagogik kommunikatsiya Empatiya Refleksiya Ijtimoiy moslashuv Muloqot kompetensiyasi Shaxs rivojlanishi Ta’lim psixologiyasi O‘quvchilar motivatsiyasi Ijtimoiy-emotsional ko‘nikmalar Ta’lim samaradorligi Kognitiv rivojlanish O‘quv faoliyati Shaxslararo munosabat

Annotation: This article thoroughly analyzes the impact of pedagogical communication on students’ emotional intelligence and intellectual development. In the modern education system, communication between the teacher and the student is considered not only a means of transmitting knowledge, but also an important factor in personal development. During the study, the significance of pedagogical communication in creating a positive psychological environment, developing students’ independent thinking, and forming emotional stability is revealed.

Keywords: pedagogical communication, emotional intelligence, intellectual development, educational process, psychological environment, teacher–student cooperation.

Аннотация: Данная диссертация представляет собой всесторонний анализ влияния педагогической коммуникации на эмоциональный интеллект и интеллектуальное развитие учащихся. В современной системе образования общение между учителем и учеником рассматривается не только как средство передачи знаний, но и как важный фактор личностного развития.

Ключевые слова: Педагогическая коммуникация, Эмпатия, Рефлексия, Социальная адаптация, Коммуникативная компетентность, Развитие личности, Педагогическая психология, Мотивация учащихся, Социально-эмоциональные навыки, Эффективность обучения, Когнитивное развитие, Образовательная деятельность, Межличностные отношения

Ta’lim jarayonida o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabatlar muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik muloqot – bu faqatgina axborot almashish jarayoni emas, balki o‘quvchining shaxsiy rivojlanishi, dunyoqarashi va ijtimoiy ko‘nikmalarini shakllantirishda ham muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy pedagogikada o‘quvchilarni har tomonlama rivojlantirish, ularning nafaqat bilim darajasini, balki emotsional holatini ham hisobga olish zarur. Bugungi kunda emotsional intellekt tushunchasi ta’lim tizimida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Emotsional intellekt insonning o‘z his-tuyg‘ularini anglash, ularni boshqarish, boshqalarning hissiyotlarini tushunish va ijtimoiy munosabatlarni samarali tashkil etish qobiliyatini anglatadi. O‘quvchilar

emotsional intellektining rivojlanishi ularning ta’lim jarayonida muvaffaqiyatli bo’lishiga ham katta ta’sir ko’rsatadi.

Pedagogik muloqot tushunchasi va uning mohiyati. Ta’lim jarayonida pedagogik muloqotning ahamiyati davlat siyosatida ham alohida e’tirof etiladi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’lim tizimini rivojlantirish haqida so‘z yuritarkan, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi samarali muloqot yosh avlodni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalashda muhim o‘rin tutishini ta’kidlaydi. Prezidentimiz shunday deydi:

*"Biz yoshlarimizni mustaqil fikrlaydigan, keng dunyoqarashga ega bo‘lgan, zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega insonlar etib tarbiyalashimiz zarur."*¹

Mazkur fikr pedagogik muloqot orqali o‘quvchilarning nafaqat intellektual salohiyatini, balki emotsional rivojlanishini ham ta’minlash zarurligini ko’rsatadi.

Pedagogik muloqot – bu o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlik jarayoni bo‘lib, unda bilim berish, tarbiyalash va rivojlantirish vazifalari amalga oshiriladi. Ushbu jarayon o‘quvchilarning bilim olish faoliyatini faollashtirish, ularni motivatsiyalash hamda o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Pedagogik muloqotning samaradorligi ko‘p jihatdan o‘qituvchining kommunikativ kompetensiyasiga bog‘liq. O‘qituvchi o‘quvchilar bilan ochiq, samimiy va hurmatga asoslangan muloqot olib borsa, bu o‘quvchilarning o‘z fikrini erkin bildirishiga yordam beradi. Pedagogik muloqot quyidagi funksiyalarni bajaradi: axborot almashish, tarbiyaviy ta’sir ko’rsatish, motivatsiya berish hamda rivojlantirish funksiyasi. Ushbu funksiyalar o‘quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Pedagogik muloqotning o‘quvchilar emotsional intellektiga ta’siri. O‘quvchilar emotsional intellektining rivojlanishi ko‘p jihatdan ta’lim muhitiga bog‘liq. Agar sinfda ijobiy psixologik muhit yaratilsa, o‘quvchilar o‘z fikrini erkin ifoda etadi, o‘ziga bo‘lgan ishonchi ortadi va o‘qishga bo‘lgan qiziqishi kuchayadi. Pedagogik muloqot orqali o‘quvchilar quyidagi emotsional ko‘nikmalarni rivojlantiradi: o‘z his-tuyg‘ularini anglash, ularni nazorat qilish, boshqalarning his-tuyg‘ularini tushunish va ijtimoiy muhitga moslashish. O‘qituvchi tomonidan qo‘llaniladigan rag‘batlantirish, qo‘llab-quvvatlash va konstruktiv tanqid o‘quvchilarning emotsional barqarorligini shakllantirishga yordam beradi.

Psixologlarning fikriga ko‘ra, o‘qituvchi tomonidan yaratilgan ijobiy psixologik muhit o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan motivatsiyasini oshiradi. Aksincha, salbiy muloqot uslubi o‘quvchilarda qo‘rquv, tortinchoqlik va passivlikni keltirib chiqarishi mumkin. Emotsional intellektni rivojlantirishda o‘qituvchining roli. O‘qituvchi o‘quvchilar uchun nafaqat bilim manbai, balki muhim ijtimoiy namuna ham hisoblanadi. Shuning uchun o‘qituvchining o‘z emotsiyalarini boshqarishi, o‘quvchilarga nisbatan hurmat bilan munosabatda bo‘lishi muhimdir. Emotsional intellektni rivojlantirish uchun o‘qituvchi quyidagi pedagogik usullardan foydalanishi mumkin: o‘quvchilarning fikrini tinglash va hurmat qilish; ijobiy rag‘batlantirish; konstruktiv tanqid; o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlikni rivojlantirish; muammoli vaziyatlarni birgalikda muhokama qilish. Bu usullar o‘quvchilarda empatiya, sabr-toqat va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va muloqot Hozirgi kunda ta’lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar keng qo‘llanilmoqda. Ushbu texnologiyalar pedagogik muloqotni yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Masalan: Interaktiv metodlar. Interaktiv metodlar o‘quvchilarni dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi. Bunda o‘quvchilar o‘z fikrlarini erkin bayon qiladi va bahs-munozaralarda qatnashadi. Guruhli ishlash. Guruhli ishlash jarayonida o‘quvchilar bir-biri bilan muloqot qiladi, fikr almashadi va muammolarni birgalikda hal qiladi. Bu esa ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. Shavkat Mirziyoyev. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent, 2016.
3. Islom Karimov. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
4. Davletshin M.G. Pedagogik psixologiya. – Toshkent, 2002.
5. To‘xtaxodjayeva M.X. Pedagogika. – Toshkent, 2010.
6. G‘oziyev E.G‘. Umumiy psixologiya. – Toshkent, 2012.
7. Goleman D. Emotional Intelligence. – New York, 1995.
8. Goleman D. Emotional Intelligence. New York, 1995.
9. Davletshin M.G. Pedagogik psixologiya. Toshkent.
- 10 . Pedagogika nazariyasi va tarixi. Toshkent.
11. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo‘yicha ilmiy manbalar.